

2005

II Міжнародна науково-практична конференція

nformatio

**ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:
СТВОРЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ, ДОСТУП**

Матеріали конференції

*3-7 жовтня 2005 р.
м. Алушта, Автономна Республіка Крим
Україна*

Тематические ориентиры журнала наглядно просматриваются на следующих примерах (сведения 2004 года):

- внедрение новых информационных технологий (НИТ) – 30 публикаций (22,2% от общего количества опубликованных статей);
- работа с пользователями, в т. ч. обслуживание электронной информацией – 29 (21,5%);
- фонды, каталоги, в т. ч. электронные – 10 (7,4%);

Таким образом, 51,1% всех публикаций связаны с внедрением и использованием ИКТ.

Всего на страницах журнала выступили 45 библиотек, в числе авторов публикаций – коллеги и партнеры из разных стран.

Вся работа по внедрению и использованию электронных ресурсов ведется в рамках разработанной Консорциумом программы. Прошедшие годы продемонстрировали, что только совместными усилиями библиотек можно, и весьма успешно, решать такие насущные вопросы, как внедрение новых технологий, развитие электронных ресурсов, расширение сферы услуг, профессиональное развитие, а значит и отстаивание на государственном уровне интересов библиотек и других информационных институтов, которые реализуют права граждан на доступ к информации.

Только в кооперации, совместными усилиями, относясь к Консорциуму как к общему делу, а не с позиций стороннего наблюдателя, мы сможем достичь новых ступеней развития не только собственных библиотек, но и путем обеспечения пользователей современной информацией в электронной форме содействовать повышению уровня культуры, науки и образования на территории наших стран.

Т.Б. Грищенко, О.М. Нікітенко,
Харківський національний
університет радіоелектроніки

ЕЛЕКТРОННІ КОЛЕКЦІЇ В ІБС УФД/БІБЛОТЕКА

Йдеться про доцільність використання електронних документів для забезпечення навчального і наукового процесів та подано шляхи вирішення цього завдання.

Рассматривается вопрос о целесообразности использования электронных документов для обеспечения учебного и научного процессов и представлены пути решения этой задачи.

Дефіцит навчальної та наукової літератури, передплатних видань, що склався через недостатні фінансування та відсутність їх у продажу, вимагає розроблення нових підходів до обслуговування користувачів бібліотеки Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ).

На нашу думку, щоб задовольнити потреби навчального та наукового процесів університету доцільно користуватися електронними копіями відповідних видань.

Вирішувати ці завдання слід за двома напрямками:

Перший – створення окремого програмного продукту, який би мав справу тільки з електронними документами.

Другий – інтегрування електронних документів до існуючої бібліотечно-інформаційної системи.

Щодо першого, то його реалізація вимагає:

- укладання, затвердження програмного продукту та інших заходів, які передбачено ЄСПД;
- створення, випробування, налагоджування такої програми;
- введення її до експлуатації;
- створення бібліографічних описів.

Що ж до другого напрямку, то його реалізація в бібліотечно-інформаційних системах, зокрема УФД/Бібліотека, вимагає лише створення бібліографічних описів та наповнення бази даних.

Як видно з переліку процесів, другий напрям є значно привабливішим. Крім того, якщо бібліотека має електронний каталог і окрему програму для роботи тільки з електронними документами, то користувачу принаймні необхідно буде здійснювати пошук у двох каталогах.

Втім у 2000 році для наукової бібліотеки ХНУРЕ програмістами студентського загону було розроблено спеціальну програму «Електронна Бібліотека», яка надавала змогу зберігати повнотекстові електронні документи, здебільшого методичні вказівки та навчальні посібники, безпосередньо у внутрішній мережі університету. На жаль, ця програма не дозволяла здійснювати бібліографічні описи електронних документів за відповідними стандартами через свою структуру опису та бази даних. Експлуатація цієї програми протягом 4-х років дозволила створити колекцію навчальної літератури у кількості 2 785 примірників.

У 2004 році для наукової бібліотеки ХНУРЕ було придбано бібліотечно-інформаційну систему УФД/Бібліотека. Дуже зручно і для користувачів, і для працівників бібліотеки, що система не накладає обмежень на формати змісту електронних документів, зокрема це можуть бути такі популярні формати, як html, pdf, ms Word, Djvu тощо.

Відразу ж постало завдання конвертації електронного каталогу та повнотекстової бази даних.

Через те, що в ІБС УФД/Бібліотека передбачено конвертацію з різних форматів обміну, в тому числі і з MARC «Інтерсистеми», конвертація відбулася швидко (2 дні). Інша справа – оброблення отриманої інформації. Оскільки MARC «Інтерсистеми» дозволяє вибирати поля довільно і тут не передбачено багато полів, що присутні і заповнюються в УФД, то оброблення триває й досі.

При конвертації повнотекстової бази даних необхідно було узгодити низку організаційних питань, визначитися, яким чином здійснюватиметься зберігання електронних документів та доступ до них користувачів.

Незалежно від вигляду документа (паперовий чи електронний) до нього обов'язково створюють бібліографічний запис. З електронним документом пов'язується інформація про наявність відповідних примірників в інших організаціях (у бібліотеках, книгопостачальників, архівах тощо) та посилання на електронну копію документа (електронний документ), яка зберігається в базі даних, в деякому контейнері в локальній мережі або розміщена в локальній мережі, на компакт-диску чи в Інтернеті.

В системі УФД організація доступу до електронних документів (електронних копій) відбувається через:

- занесення електронних копій документів до бази даних чи відповідних контейнерів локальної мережі;
- утримання електронних адрес документів, які розміщені на компакт-дисках, в локальній та глобальній мережах;
- перегляд та друк електронних копій документів, знайдених у каталозі;
- шифрування електронних копій.

Таким чином ми можемо регулювати права доступу до документів для різних категорій користувачів

Якщо документ має електронну копію, його зміст можна переглянути з урахуванням категорії користувачів: якщо доступ до документа обмежений, система запропонує ввести пароль доступу до документа.

Якщо доступ до документа не обмежений або пароль введено вірно, Система створює копію файла документа на комп'ютері користувача. Після цього, залежно від розширення файла, Система запускає відповідну програму для роботи з ним. При цьому використовуються дані операційної системи Windows про відповідність між розширенням файла і програмою оброблення файлів з таким розширенням. Ці настройки можуть бути різними на різних комп'ютерах.

У Системі передбачені можливості роботи з електронними копіями документів. Електронні копії можна зберігати, переглядати, експортувати та імпортувати. Вони враховуються також в тематико-типологічному плані бібліотеки при аналізі забезпеченості. Таким чином, Система забезпечує можливості, притаманні т. зв. гібридним системам.

Наш досвід роботи з повнотекстовою інформацією в УФД показав, що документи великого обсягу, в тому числі відео- та аудіо-записи, доцільно зберігати як файли на файл-серверах системи або на окремих компакт-дисках. Для цього передбачені три можливості:

1) локальна мережа – коли задається шлях до файлу в локальній мережі, на якій встановлено Систему, і файли доступні через відповідний сервіс;

2) локальний CD – де шлях визначається як шлях до локального компакт-диску даного робочого місця та шлях на самому диску;

3) контейнери – де місцезнаходження контейнера визначається в параметрах Системи.

Таким чином протягом півтора року створено електронну колекцію повнотекстових документів, обсяг якої близько 800 примірників.

